

Türkiye’de Okul Öncesinde Aile Katılımı ile İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Investigation of Studies on Parent Involvement in Preschools in Turkey

Elif Merve ÇOPUR¹
Fatma TEZEL ŞAHİN¹

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim
Fakültesi, Ankara, Türkiye

ÖZ

Araştırmanın amacı Türkiye’de okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi benimsenmiştir. Çalışmada 2000 ve 2021 yılları arasında okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılan makale, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Araştırmada 63 makale, 51 yüksek lisans tezi ve 9 doktora tezi ele alınmıştır. Bu dokümanlara ulaşmak için Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, Ulakbim, Dergipark sitelerinde alan yazın taraması yapılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada incelenen makale, yüksek lisans ve doktora tezlerinin yayın yılı, amacı, çalışma yöntemi, çalışma deseni, örnekleme, veri toplama araçları ile ilgili sonuçlara ulaşılmıştır. Yapılan doküman incelemesi sonucunda, çalışmaların 2016-2020 yılları arasında toplandığı, daha çok anne, baba ve öğretmenlerin okul öncesinde aile katılımına ilişkin görüş, algı, tutum, inançlarının incelenmesine, aile katılımının etkilerinin belirlenmesine yönelik çalışmalar olduğu görülmüştür. Çalışmalarda nitel ve nicel yöntem benimsenerek, deneysel, tarama desenlerin kullanıldığı, ölçek, form ve görüşmelerle verilerin toplandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Aile katılımı, okul öncesi eğitim, okul-aile işbirliği

ABSTRACT

This research aimed to examine studies on parent involvement in preschools in Turkey. In the research, document analysis, one of the qualitative research methods, was adopted, and 63 articles, 51 master’s theses, and 9 dissertations conducted on parent involvement in preschool between 2000 and 2021 were reviewed. To reach these documents, a literature search was conducted on the websites of the National Thesis Center, Google Scholar, Ulakbim, and Dergipark. Content analysis was used to analyze the research data. The results regarding the publication year, purpose, research method, study design, sample, and data collection tools of the articles, master’s theses, and dissertations examined in the research were obtained. The document analysis showed that the studies were mostly conducted between 2016 and 2020, and most studies examined the opinions, perceptions, attitudes, and beliefs of mothers, fathers, and teachers about parent involvement in preschool and determined the effects of parent involvement. The studies adopted both qualitative and quantitative methods, experimental and survey designs were used, and data were collected through scales, forms, and interviews.

Keywords: Parent involvement, preschool education, school-family cooperation

Giriş

Çocuğun ilk sosyalleştiği, ilk deneyimlerini edindiği kurum ailedir. Çocukların eğitimi ailede başlamak- tır. Eğitimin etkili bir şekilde gerçekleşmesi için ailenin okul ile işbirliği yaparak eğitime katılımı şarttır. Okul ile ailenin işbirliği içerisinde olması eğitimin devamlılık ilkesinin yerine getirilmesi için gerekli bir adımdır (Zembat ve Unutkan, 2001, s. 161). Aileler çocukların eğitiminin desteklendiği infor- mal, okullar ise formal ortamlardır. Bu iki kurumun işbirliği yapması önemlidir. Okul ile işbirliği içerisinde olmak ve çocukların eğitimine katılmak ailelerin en önemli sorumluluklarındandır. Aynı zamanda okul- lar da okul aile işbirliğini sağlamak, aileleri eğitime dahil etmek için çalışmalar yapmakla sorumludurlar (Yılmaz, 1994, aktaran Özding, 2014, s. 15).

Geliş Tarihi/Received: 21.12.2021
Kabul Tarihi/Accepted: 20.10.2022
Yayın Tarihi/Publication Date: 27.12.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
Elif Merve ÇOPUR
E-mail: elif.merve.es@gmail.com

Cite this article as: Çopur, E. M., & Tezel Şahin, F. (2022). Investigation of studies on parent involvement in preschools in Turkey. *Current Perspectives in Social Sciences*, 26(4), 421-430.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Okul süreci, çocuğun planlı ve programlı bir öğrenme ortamına geçiş yaptığı evredir. Okulların görevi yalnızca bilgi aktarmakla kalmamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların eğitimleri ile beraber ailelerin de eğitime katılmaları sağlanmaktadır. Okul aile işbirliğinin sağlanması için yapılacak aile eğitiminin bir boyutu olan aile katılımı; öğretmenler, okul yönetimi ve ebeveynler açısından önemli görülen ve eğitimciler tarafından da amaçlanan bir konu haline gelmiştir (Günay Bilaloğlu, 2014). Aile katılımı anne ve babaların çocukların gelişim ve eğitimlerine katkıda bulunmaları için düzenlenmiş etkinlikler bütünüdür (Tezel Şahin & Ünver, 2005). Epstein ve ark. (2002) aile katılımı için okulla anne babalar arasındaki çok boyutluluğa dayalı her türlü iletişim ve etkileşim örüntüsü demmiştir. Burada kilit nokta aile ve okul arasındaki işbirliğidir. Okul ve ev arasında sağlanan işbirliği ile eğitim okulda ve evde devam ederek sürekli hale gelmekte ve eğitimin kalıcılığı sağlanmaktadır.

Aile katılımı, aile ve okul arasındaki ilişkidir ve çocuklarının eğitimi ve gelişimlerine katkıda bulunabilmek için ailenin okul öncesi eğitim programına etkin olarak dahil edilme sürecidir. Okul öncesi dönemde aile katılımı, ailelerin okulda olup bitenden haberdar edilmeleri, okulda verilen eğitimin evde nasıl desteklenebileceğini, ebeveynlerin nasıl desteklenebilecekleri konusunda bilgi vererek aileyi eğitime dahil eden etkinlikler içermektedir. Aile katılımı ile aileler çocuklarının öğrenmesini geliştirmede aktif bir rol alırlar ve onların eğitiminde ortak olarak karar verme sürecine dahil olmaktadır (Evans, 2011, akt. Kelty & Wakabayashi, 2020; Temel ve ark., 2020).

Aile katılımının çocuklar, anne babalar ve öğretmenler için önemi oldukça büyüktür. Aile katılımının, çocukların akademik ve sosyal başarılarına olumlu katkısı olduğu görülmüştür (Boyle & Benner, 2020; Driessen ve ark., 2005; Ogg ve ark., 2021). Yapılan araştırmalarda aile katılımının gerçekleştiği programda yetişen çocukların okul başarılarının arttığı ve bu gelişmelerin kalıcı olduğu görülmüştür (Aydoğan, 2021). Anne baba desteği ve ilgisinden yoksun olan çocukların ise akademik başarılarının daha düşük olduğu saptanmıştır (Ekinci Vural & Gürşimşek, 2009; Keçeli Kaysılı, 2008). Aile katılımının çocukların dil gelişimlerine ve sosyal duygusal gelişimlerine de olumlu katkılar sağladığı yapılan araştırmalarda görülmüştür (Kınık ve ark., 2016; Uğur Ulusoy, 2018). Okulda yapılan etkinlikler ancak evde anne babalar tarafından da desteklenirse eğitimin kalıcılığı ve devamlılığı sağlanmış olur. Aile katılımı olmadığı sürece okul eğitiminde başarıya ulaşmak mümkün değildir (Şimsek & Tanaydın, 2001). Ebeveynler okul aile işbirliği sayesinde evde çocuk için zengin, uyarıcı çevre hazırlayabilmektedirler. Aile katılımı yalnızca okula devam eden çocuk değil ailedeki diğer çocuklar ve aile üyelerinin de bireysel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Ailelerin tutum ve davranışlarındaki olumlu değişiklikler ailede diğer çocuklara karşı olan davranışlarını da iyileştirmektedir (Aydoğan, 2021; Diffly, 2004, aktaran Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Aile katılımı ile anne babaların okul öncesi eğitim ile ilgili bilgi ve düşünceleri olumlu yönde desteklenmektedir. Aile katılım çalışmaları ile birlikte anne babalar kurum sisteminin işleyişini görürler. Okuldan aldıkları güven duygusu ile kendi bilgi ve tecrübelerini okul ve çocukları ile paylaşma fırsatı bulurlar. Böylece ebeveynler hem çocuklarının eğitiminde yer almış hem de okul öncesi eğitimin kurumsal yapısına katkıda bulunmuş olurlar. Ayrıca aile katılımı, ebeveynlerin diğer ebeveynlerle bir araya gelerek deneyimlerini paylaşmasını ve sosyalleşmesini sağlamaktadır. Çocuklarının eğitiminde karşılaştıkları zorluklarda da öğretmenle birlikte çözüm arayarak ve diğer aileler ile bilgi ve deneyim paylaşımında bulunabilirler (Temel ve ark., 2020; Yakıcı, 2018). Ailenin çocuk eğitimi konusunda bilgilenebilmesi, çocuğun eğitimine katılımı çocuklarıyla olan ilişki ve iletişiminde güçlendirerek olumlu yönde etkilemektedir (Öcal ve Akpınar, 2020; Özel & Zelyurt, 2016). Okul öncesinden başlayarak eğitimin her kademesinde, farklı sosyoekonomik ve kültürel düzeyden gelen öğrenciler ve aileleri için aile katılımı gereklidir. Özellikle düşük sosyoekonomik ve kültürel düzeyden gelen çocukların ailelerine yönelik yapılan aile katılım çalışmaları, çocuklar arasındaki eğitim farklılığını ortadan kaldıracığı için aile katılımı büyük önem arz etmektedir (Gay ve ark., 2021).

Aile katılımının okul ve öğretmenler için de olumlu etkileri bulunmaktadır. Aile katılımı ile öğretmen, aileyi ve çocuğu daha yakından tanıma fırsatı bulur. Öğretmen aileyi ve çocuğu daha iyi tanıyarak, onların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun planlama yapabilir. Böylece öğretmen daha farklı etkinlikler oluşturarak eğitimin daha etkili olmasını sağlar. Öğretmen tarafından planlanan eğitim ailelerin desteği alındığında daha rahat ve kolay gerçekleştirilebilir. Öğretmenin kendi planladığı eğitimi uygulaması kolaylaşır. Ayrıca öğretmenin ailenin desteğini alması, öğretmene çocukların eğitiminde yalnız olmadığını hissettirerek kendine olan güvenini, mesleğine olan saygısını ve iş tatminini artırmaktadır (Aydoğan, 2021; Davies, 1997; Ekinci Vural & Doğan Altun, 2021; İşmen & Yıldız, 1996; Yazar ve ark., 2010).

Okul öncesi eğitimde aile katılımının önemli ve gerekli olmasıyla beraber aile katılımı uygulamalarında aile, okul ve öğretmen açılarından bazı engeller çıkabilmektedir. Etkili bir okul aile işbirliğinin sağlanması her zaman mümkün olmayabilir. Etkili bir okul aile işbirliğinin sağlanması her zaman mümkün olmayabilir. Aileden kaynaklanan engellere bakıldığında, ailelerin öğrenim düzeyleri ve kültür farklılıkları, ilgi yetersizliği, sosyal yaşam deneyimleri, öğretmen ile iletişimde anne babaların kendini rahat hissetmemesi, olumsuz okul yaşantılarına sahip olmaları, çalışan anne ve babaların zaman konusundaki sıkıntıları, ailenin çocuk eğitimi ve aile katılımının önemi hakkında bilgi sahibi olmaması gibi engeller görülebilmektedir. Okul ve öğretmenden kaynaklanan engellere bakıldığında ise aile katılımına okul yönetimi ve öğretmenler tarafından gereken önemin verilmemesi, öğretmenlerin aileleri aile katılımına yönelik teşvik etme ve programı uygulama konusunda yetersiz kalmaları, aile katılım çalışmalarının çok vakit alacağını düşünmeleri, öğretmenlerin ailelere karşı olan tutumu, okulların merkeziyetçi yönetimi gibi engeller bulunmaktadır (Günay Bilaloğlu & Aktaş Arnas, 2019; Tezel Şahin & Özyürek, 2016; Toprakçı & Arslan, 2022). Okullarda uygulanan ve uygulanması gereken aile katılım çalışmaları arasında farklar görülmektedir. Bu farkların sebebinin aile katılımını engelleyen faktörlerin olduğu düşünülmektedir. Aile katılımı engellerinin ortadan kaldırılmasında öğretmene ve aileye önemli görevler düşmektedir (Hornby & Lafael, 2011).

Okul öncesi eğitimde, okul, aile ve toplumun çocukların üstün yararı için birlikte çalışarak iş birliği yapması ve birbirinin sorumluluğunu paylaşması önemlidir. Çocuğun eğitiminde okul, aile ve toplum önemli bir paydaş olarak yer alırlar. Etkili bir eğitimin gerçekleşebilmesi için bu paydaşların ortak çalışabilmeleri, uyum ve işbirliği içerisinde olmaları gerekmektedir. Epstein'e göre okul, aile, toplum arasındaki ortaklık ve işbirliği, çocuğun psikolojik, sosyolojik ve eğitimsel açıdan desteklenmesinde ve çocuğun gelişimini en üst noktaya çıkarmada oldukça önemlidir (Driessen ve ark., 2005).

Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile eğitimde devamlılık ve bütünlüğün sağlanması amaçlanır. Okulda verilen eğitimin evde, evde verilen eğitimin okulda devam etmesi ve desteklenmesi, çocukların istendik davranış değişikliklerine kontrollü bir şekilde ulaşabilmeleri için önemlidir. Eğitimde devamlılığın ve kalıcılığın sağlanması, ailenin okul ile iş birliği içerisinde olarak çocuğun eğitimine katılımı onu desteklemesiyle gerçekleşmektedir (Tezel Şahin & Ünver, 2005).

Buradan hareketle Türkiye’de okul öncesi eğitim alanında aile katılımı ile ilgili yapılmış olan çalışmaların incelenerek ortaya konulması gerektiği düşünülmüştür.

Bu araştırmanın daha sonra okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılacak olan çalışmalarda eksikliklerin ve hangi açıdan yoğunlaşılması gerektiğinin ortaya konulması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda aile katılımı ile ilgili yapılacak çalışmalara, araştırmaların yöntem ve desenleri, amaçları, kullanılan veri toplama araçları, örneklem grubu olarak kimlerle çalışılması gerektiği gibi konularla ilgili ışık tutacaktır. Bu araştırmanın aile katılımının önemi ve gerekliliğine de dikkat çekeceği düşünülmektedir.

Bu araştırma Türkiye’de okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, örneklem, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi benimsenmiştir. Doküman incelemesi çalışmalarında yazılı halde bulunan metinler, araştırılmak istenen konu doğrultusunda titizlikle ve sistematik olarak analiz edilmektedir (Wach & Ward, 2013; Yıldırım & Şimşek, 2021). Nitel çalışmalarda doküman incelemesi birincil ya da ikincil veri kaynaklarına ulaşmak için kullanılan etkili bir yöntemdir. Ayrıntılı bilgi içermeleri açısından da dokümanların araştırmalar faydalı bir kaynak olduğu bilinmektedir. Doküman incelemesi, gözlenemeyen durumlarla ilgili bilgi sağlama, gerçek olaylara yönelik kayıtların sunma, kısa zamanda daha fazla bilgiye ulaşma, daha düşük maliyetli olma, bilginin yorumlanmadan doğrudan alınabilme avantajlarına sahiptir (Çelebi & Orman, 2021). Doküman incelemesinde bazı aşamalar bulunmaktadır. Bunlar; dokümanları tespit etme ve verilere ulaşma, verilerin orijinalliğini kontrol etme ve anlama, verileri analiz etme ve veriyi gerekli yerlerde kullanma şeklindedir (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Örneklem

Araştırmanın örnekleme amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Örneklemin problemle ilgili belirlenmiş niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasına ölçüt örnekleme adı verilmektedir (Büyüköztürk ve ark., 2017). Bu çalışmada ölçüt, çalışmaların 2000–2021 yılları arasında Türkiye’de ve okul öncesi eğitim alanı ile ilgili yapılan makale, yüksek lisans ve doktora tezi olmasıdır. Araştırmada Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, Ulakbim, Dergipark internet tabanlı sitelerinde Türkiye’de okul öncesinde 2000 ve 2021 yılları arasında aile katılımı ile ilgili yapılan 63 makale, 51 yüksek lisans tezi ve 9 doktora teziye ulaşılmıştır. Bu makalenin hazırlanması ve dokümanların incelenmesinde 2021 yılı Ağustos ayına kadar yapılan çalışmalar ele alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Türkiye’de 2000 ve 2021 yılları arasında aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi için Ulusal Tez Merkezi, Google Akademik, Ulakbim, Dergipark internet tabanlı sitelerinde “okul öncesi eğitim, okul aile işbirliği, anne baba eğitimi, aile katılımı, anne baba katılımı” anahtar kelimeleri ile araştırma yapılmıştır. Aile katılımı ile ilgili yapılan 63 makale 51 yüksek lisans tezi, 9 doktora tezi olmak üzere toplam 123 çalışmaya ulaşılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır.

Forster’a göre doküman incelemesi yapılması için izlenmesi gereken beş aşama bulunmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmada, aşamalara şu şekilde yer verilmiştir;

Basamak: Dokümanlara ulaşma

Doküman incelenmesine başlanmadan önce araştırmacılar kendilerine bu çalışmada dokümanlara gerçekten ihtiyacın olup olmadığı, ne tür dokümanlara ihtiyacının olduğunu, nereden elde edilebileceğini sorması ve bunları cevaplayabilmesi çalışmada vakit kaybı yaşanmaması için önemlidir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Türkiye’de okul öncesi eğitim alanında aile katılımının önemini ve gerekliliğini ortaya koymak ve bu doğrultuda yapılan çalışmaların incelenmesi için doküman analizine ihtiyaç duyulmuştur. Çalışmada aile katılımı ile ilgili makale, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiştir. Bu dokümanlara Dergipark, Ulakbim, Google Akademik, Ulusal Tez Merkezi internet tabanlı sitelerinden “okul öncesi eğitim, okul aile işbirliği, anne baba eğitimi, aile katılımı, anne baba katılımı,” anahtar kelimeleri girilerek ulaşılmıştır.

Basamak: Özgünlüğü (orijinalliği) kontrol etme

Doküman incelemesinde dokümanlara ulaşıldıktan sonra özgünlüklerinin sorgulanması gerekmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu çalışmada ulaşılan makale, yüksek lisans ve doktora tezleri incelenen web sitelerinde yayınlanmıştır ve yazarlarının isimleri ile yer almaktadır. Dokümanlar asıllarındaki değişiklikler hariç, üzerlerinde herhangi bir oynama veya değişiklik yapılmayan dokümanlardır.

Basamak: Dokümanları anlama

Dokümanların elde edilmesinden sonraki aşama dokümanların anlaşılması ve çözümlenmesidir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Araştırmada elde edilen dokümanlara bakıldığında, okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmalarda birbirlerini teyit eden durumlar bulunmaktadır. Dokümanlarda belirli olay ve olgulara ilişkin farklı bakış açıları ve yorumlar bulunmaktadır.

Basamak: Veriyi analiz etme

Elde edilen verilerin içerik analizine tabi tutulması gerekmektedir. Verilerin analizi, analize konu olan veriden örneklem seçme, kategorilerin geliştirilmesi, analiz biriminin saptanması ve sayısallaştırma basamakları ile gerçekleştirilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu araştırmada aile katılımı ile ilgili Türkiye’de 2000 ve 2021 yılları arasında okul öncesi eğitim alanında yapılmış olan çalışmalar örneklem olarak seçilmiştir. Araştırmada zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılması istendiği için örneklem seçme yöntemine yer verilmiştir. Bu araştırmada önceden belirlenmiş ölçütler bulunduğu için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme benimsenmiştir. Kategorilerin geliştirilmesi basamağında dokümanlar “Çalışmaların yılı, çalışmaların amacı, çalışmaların yöntemi, çalışmaların deseni, çalışmaların örnekleme, çalışmaların veri toplama araçları” şeklinde başlıkların yer aldığı bir form hazırlanmış ve incelenen çalışmalar forma kaydedilerek raporlaştırılmıştır. Analiz birimi saptanması basamağında sözcük, tema, karakter, cümle veya paragraf, madde ve içerik kullanılabilir. Bu araştırmada analiz birimi olarak paragraflar ve ele alınan başlıklar altında nicel veriler de kullanılmıştır.

Basamak: Veriyi kullanma

Doküman incelemesinin son aşaması olan veriyi kullanma aşamasında dokümanların kısmen veya tamamen kullanılmasının belirli kurum ve kişilerin zarar görme veya çıkar sağlama durumunun olup olmadığının araştırmacı tarafından mutlaka yanıtlanması gerekmektedir. Aynı zamanda adı geçen veya konu edilen kişi, grup veya kurumların isimleri gizli tutulmalı ve takma isimler kullanılmalıdır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Bu araştırmada veriler kullanılırken belirli kurum ve kişilerin zarar görme veya çıkar sağlama durumu bulunmamaktadır. Elde edilen verilerin raporlaştırılmasında kişi, grup veya kurum isimleri kullanılmamıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde aile katılımı ile ilgili incelenen çalışmalar doğrultusunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Türkiye’de 2000 ve 2021 yılları arasında okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmalar “Çalışmaların yılı, çalışmaların amacı, çalışmaların yöntemi, çalışmaların deseni, çalışmaların örnekleme, çalışmaların veri toplama araçları” olmak üzere altı başlıkta incelenmiştir.

Çalışmaların Yılı

Bu araştırmada 2000 ve 2021 yılları arasındaki çalışmalar incelenmiştir. Çalışmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında, 2002 yılında 1 çalışma, 2004’te 2, 2005’te 1, 2006’da 2 çalışma görülürken 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 yıllarında 4’er çalışma yapıldığı görülmüştür. 2012 yılında 7 ve 2013 yılında 4 çalışma yapıldığı belirlenmiştir.

Aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların 2014 yılı itibarıyla yoğunlaşmaya başladığı belirlenmiştir. 2014 yılında 10 çalışma, 2015 yılında 8 çalışma yapıldığı görülmüştür. 2016 yılından itibaren çalışmaların en yoğun olduğu döneme girilmektedir. En fazla çalışmanın 17 çalışma ile 2016 yılında olduğu belirlenmiştir. 2017 yılında 10, 2018 yılında 15, 2019 yılında 13, 2020 yılında 10 çalışma yapıldığı belirlenmiştir. 2021 yılında ise yılın daha tamamlanmamış olması sebebiyle de aile katılımı ile ilgili yapılan 4 çalışmanın olduğu belirlenmiştir.

Çalışmaların Amacı

Bu araştırmada makale, yüksek lisans ve doktora tezlerinin amaçları da incelenmiştir.

İncelenen makalelere bakıldığında, genel olarak anne babaların, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin aile katılımının önemi, gerekliliği ve aile katılım çalışmalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesini amaçlayan çalışmalar bulunmaktadır. Okul öncesi eğitimde aile katılımına yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşleri ile ilgili 6 çalışma, öğretmen görüşleri ile ilgili 3 çalışma, anne baba görüşleri ile ilgili 2 çalışma, okul yöneticileri, ebeveyn ve öğretmen görüşleri ile ilgili 1 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca okul aile işbirliğine ilişkin öğretmen ve ailelerin görüşlerinin alındığı 2 makale bulunmaktadır.

İncelenen makalelerde ebeveynlerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve okul yöneticilerinin aile katılımına yönelik algı, tutum ve inançlarının incelendiği çalışmalar da yer almaktadır. Okul öncesi eğitimde aile katılımına yönelik öğretmenlerin algıları ile ilgili 1 çalışma, öğretmen, yönetici ve ebeveynlerin algıları ile ilgili 1 çalışma bulunmaktadır. Aile katılımına yönelik öğretmen tutumları ile ilgili 2 çalışma, öğretmen adayları tutumları ile ilgili 2 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca öğretmen ve öğretmen adaylarının aile katılımına yönelik öz yeterlilik inançları ile ilgili yapılan çalışmalar da belirlenmiştir. Aile katılımına yönelik öğretmen adaylarının öz yeterlilik inançlarının incelendiği 2 çalışma, öğretmen adaylarının öz yeterlilik inançları ile aile katılımına yönelik tutumları arasındaki ilişki ile ilgili 2 çalışma, mesleki kaygıları ile öz yeterlilik inançları arasındaki ilişki ile ilgili 1 çalışma bulunmaktadır.

Aile katılımı ve aile katılımının önemi, gerekliliği hakkında bilgi verme amacı taşıyan 6 derleme makale de bulunmaktadır. İncelenen makalelerde aile katılımının aile ve çocuk üzerindeki etkisini, yararlarını ortaya koymaya yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle aile katılımının çocukların gelişimlerine olan etkilerinin incelendiği çalışmalar görülmüştür. Aile katılımının çocukların akademik benlik saygısına etkisi üzerine 1 çalışma, akademik başarıya etkisi üzerine 1 çalışma, sosyal beceri ve problem davranışlarına etkisi üzerine 1 çalışma, benlik saygısı ve sosyal duygusal uyumu ilişkisine etkisi üzerine 1 çalışma bulunmaktadır. Aile katılımının ebeveyn tutumları üzerine etkisi ile ilgili 1 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca aile katılımının etkisi ile ilgili aile katılımı programları uygulanarak çocukların gelişimindeki etkisini inceleyen deneysel çalışmalar da bulunmaktadır. Çocukların sosyal becerilerine etkisinin incelendiği 3 çalışma, dil gelişimine etkisinin incelendiği 1 çalışma, matematiksel sezgilerine etkisinin incelendiği 1 çalışma, farklılıklara saygı düzeyine etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Aile katılımını artırmak için fen etkinlikleri temalı uygulama geliştirilen 1 deneysel çalışma olduğu görülmüştür.

Aile katılımını engelleyen etmenlerin ebeveyn ve öğretmen görüşlerine göre incelendiği 2 araştırma makalesi ve 1 derleme makale belirlenmiştir. Okul öncesi eğitimde yapılan aile katılım çalışmalarına ailelerin katılım düzeyinin incelendiği 4 makale bulunmaktadır. Bununla birlikte okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının incelendiği çalışmalar da bulunmaktadır. Uygulanan

etkinlik planlarında aile katılım boyutunun incelendiği 2 çalışma, öğretmenlerin yaptığı aile katılım çalışmalarının incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Aile katılımında sosyal medya/uygulama kullanımına ve etkililiğine yönelik olarak yapılan 2 çalışmanın olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin aile katılımı ile ilgili planlama becerilerinin incelendiği 1 çalışmaya rastlanmıştır.

Okul öncesi eğitimde baba katılımını inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Özellikle baba katılımını artırmak ve baba katılımını etkileyen değişkenleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmalara rastlanmıştır. Babaların katılım düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelendiği 1 çalışma, baba katılımının öğretmen görüşlerine göre değerlendirildiği 1 çalışma ve öğretmen adaylarının baba katılımını artırmaya yönelik fikirlerinin alındığı 1 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve öneminin açıklandığı 1 derleme çalışma bulunmaktadır. Aile katılımına yönelik ölçek geliştirme çalışmaları da bulunmaktadır.

Öğretmen adaylarının okul aile işbirliğini ve aile katılımına yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik geliştirilen ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarının yapıldığı 2 çalışma bulunmaktadır. 1 çalışmada da erken çocukluk dönemindeki çok boyutlu aile katılımını anlayabilmek için ailelere yönelik geliştirilen ölçeğin Türkçe'ye uyarlanıp geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı görülmektedir.

İncelenen yüksek lisans tezlerine bakıldığında; genel olarak aile katılımının aile ve çocuk üzerindeki etkisini ortaya koymaya yönelik çalışmalar olduğu belirlenmiştir. Yüksek lisans tez çalışmalarında, okul öncesi eğitimde aile katılımının önemi, gerekliliğine yönelik görüşleri ile ilgili çalışmalar görülmüştür. Aile katılımına yönelik anne, baba ve öğretmen görüşleri ile ilgili 5 çalışma, anne baba görüşleri ile ilgili 3 çalışma bulunmaktadır. Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ebeveynlerinin aile katılımına yönelik görüşlerinin alındığı 1 çalışmaya rastlanmıştır.

İncelenen yüksek lisans tezlerinde anne babaların, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve okul yöneticilerinin aile katılımına yönelik algı, tutum ve inançlarının incelendiği çalışmalar da yer almaktadır. Okul öncesi eğitimde aile katılımına yönelik anne ve babaların algıları ile ilgili 1 çalışma, okul yöneticilerinin algıları ile ilgili 1 çalışma, öğretmen tutumları ile ilgili 2 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca aile katılımına yönelik öğretmen adaylarının öz yeterlilik inançları ile ilgili 2 çalışma, öğretmen ve öğretmen adaylarının aile katılımına yönelik öz yeterlilik inançları ve aile katılımına bakış açıları ile ilgili 1 çalışma olduğu görülmüştür.

Yüksek lisans tezlerinde aile katılımının aile ve çocuk üzerindeki etkisini ortaya koymaya yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Özellikle aile katılımının çocukların gelişimleri ve aileler üzerindeki etkisinin incelendiği deneysel çalışmalar görülmüştür. İncelenen yüksek lisans tezlerinin 17'si deneysel çalışmadır. Aile katımlı eğitim programlarının, çocukların matematiksel kavram becerilerine etkisi ve çocuğun eğitimindeki gelişimin incelendiği 1 çalışma, çocukların erken matematik becerilerine etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Aile katımlı eğitim programlarının, çocukların dil becerilerinin gelişimine etkisinin incelendiği 1 çalışma, temel sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve desteklenmesine etkisini incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Çocukların farklılıklara saygı düzeyine etkisinin incelendiği 1 çalışma, çocukların bilimsel süreç becerilerine ve bilime karşı tutumlarına etkisinin incelendiği 1 çalışma, çocukların ilkökula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelendiği 1 çalışma, çocukların duyu düzenleme becerileri üzerindeki etkililiğinin incelendiği 1 çalışma, çocukların çevreye yönelik farkındalık ve tutumlarına etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca özel eğitim alan zihinsel engelli çocukların gelişiminde aile katımlı eğitimin etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Aile katılımı ve sosyal beceri programının çocukların sosyal becerileri ve anne çocuk ilişkisi üzerindeki etkisinin incelendiği 1 çalışma, sosyal medya temelli programın anne çocuk ilişkisine ve anne öğretmen iletişim işbirliğine etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Aile katılım çalışmalarının, anne davranışları ve annelerin okul öncesi eğitime yönelik görüşleri üzerindeki etkilerinin incelendiği 1 çalışma, aile öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğine etkisinin incelendiği 1 çalışma, aile katılım çalışmalarından ev ziyaretlerinin aile üzerindeki etkilerinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca baba katılım programının, baba çocuk ilişkisi üzerine etkisinin incelendiği 1 çalışma, baba katılımına ve okul öncesi çocukların sosyal becerilerine etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarının, ebeveynlerin yaşam boyu öğrenme becerilerine katkısının incelendiği 1 çalışma, aile katılım çalışmaları ile çocukların akademik benlik saygısı düzeyi arasındaki ilişkinin anne baba görüşlerine göre incelendiği 1 çalışma, baba katılımının çocukların erken matematik becerilerine etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Değerler eğitimi çalışmalarında aile katılımının etkisine yönelik öğretmen görüşlerinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Annelerin çocuklarının gelişimlerini desteklemeye ilişkin bilgi düzeylerinin öğretmen ve ebeveyn görüşleri doğrultusunda belirlenerek bir aile katılımı programı önerisinin hazırlanmasını amaçlayan 1 çalışma bulunmaktadır. Aile katılımını engelleyen etmenlerin incelendiği çalışmalar da yapılmıştır. Okul öncesi eğitimde aile katılımını engelleyen etmenlerin öğretmen görüşlerine göre incelendiği 1 çalışma, anne baba görüşlerine göre incelendiği 1 çalışma bulunmuştur. Yüksek lisans tezlerinde ailelerin aile katılım çalışmalarına katılım düzeylerinin incelendiği 2 çalışma bulunmaktadır. Okul öncesi eğitimde yapılan aile katılım çalışmalarının incelendiği araştırmalar da bulunmaktadır. MEB 2013 Okul Öncesi Eğitimi Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER)'n de yer alan aile katılım çalışmalarının deneyimli okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin alınarak incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca pedagojik dokümantasyonun aile katılımına katkısının incelendiği 1 çalışma görülmüştür.

Baba katılımını inceleyen çalışmalar da bulunmaktadır. Babaların eğitim öğretim sürecine katılımının, katılım düzeylerini etkileyen değişkenlerin öğretmen ve baba görüşlerine göre incelendiği 1 çalışma, babalık rol algısının baba katılımına etkisinin incelendiği 1 çalışma, babalık rol algısının baba katılımı üzerindeki etkisinde eş desteğinin rolünün ve baba katılımında demografik özelliklerin etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Günümüzde aile - öğretmen iletişim işbirliğinin sağlanması ve ailenin eğitime katılımında teknoloji, sosyal medya ve uygulamaların kullanıldığı görülmektedir. İncelenen yüksek lisans tezlerinde aile katılımında sosyal medya kullanımını inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Aile katılım çalışmalarında sosyal medyayı kullanarak aileyi eğitime katma uygulamasının incelendiği 1 çalışma, öğretmenlerin ve ebeveynlerin bakış açılarından erken çocukluk dönemi eğitiminde sosyal medya kullanımının ebeveyn-öğretmen iletişimi açısından incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır.

İncelenen doktora tezlerine bakıldığında; genel olarak aile katılımının çocuk ve aile üzerindeki etkilerinin araştırılmasına yönelik deneysel çalışmalar olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi eğitimin ilköğretime etkisinin aile katılımı ve çeşitli değişkenler açısından incelendiği 1 çalışma, aile katılımı boyutu zenginleştirilmiş eğitim programının çocukların ilkokula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Baba eğitim programının babaların çocuklarıyla ilişkilerine, tutumlarına ve baba katılımına etkisinin incelendiği 1 çalışma, aile eğitim ve aile katılımı programının etkililiğini deneysel olarak araştırmayı, öğretmen eğitiminde en etkili modeli saptamayı, aile eğitimi ve aile katılım çalışmalarının etkililiği konusunda ebeveynleri bilinçlendirmeyi inceleyen 1 çalışma bulunmaktadır. Çocuklara yönelik düzenlenen eğitim programının çocukların gelişimleri ile aile katılım düzeyine etkisinin incelendiği 1 çalışma, aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışlar açısından incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır. Ayrıca okul öncesi çocuklar, ebeveynler ve okul öncesi öğretmenlerine hitap eden STEM temelli ve aile katılımı bir mühendislik tasarım müfredatının geliştirildiği 1 çalışma bulunmaktadır.

Doktora tezlerinde, okul öncesi eğitim kurumlarında gelişimsel uygunluk uygulamaları ve aile katılımının öğretmen ve anne-baba görüşlerine göre incelendiği 1 çalışma, öğretmenlerin ve ebeveynlerin okul-aile iletişimini sürdürme, aile katılımında karşılaştıkları sorunları algılama ve aile katılımı etkinliklerinin çocukların dil ve matematik becerilerinin gelişimini etkileme biçimlerinin incelendiği 1 çalışma bulunmaktadır.

İncelenen makale, yüksek lisans ve doktora tezlerinde genel olarak anne babaların aile katılımı, aile katılımının önemi, gerekliliği hakkındaki görüşlerinin incelendiği, aile katılımına yönelik algı, tutumlarının incelendiği ve aile katılım çalışmalarının çocuklar ve aileler üzerindeki etkisinin incelendiği görülmüştür.

Çalışmaların Yöntemi

Bu araştırmada incelenen çalışmalarda nitel, nicel, karma yöntem benimsenmiştir. Ayrıca derleme makaleler de bulunmaktadır. Çalışmaların genel olarak nicel ve nitel yöntemle yapıldığı görülmüştür. Nicel yöntem benimsenen çalışma sayısı 61'dir. Nitel yöntem benimsenen çalışmaların sayısı 34'tür. Nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem benimsenen çalışma sayısı 17'dir. İncelenen makalelerin 11'inin ise derleme makale olduğu belirlenmiştir.

Çalışmaların Deseni

Bu araştırmada incelenen çalışmalarda tarama, betimsel, deneysel, durum çalışma, fenomenolojik, nedensel karşılaştırma, açıklayıcı tasarım, temel yorumlayıcı, eylem araştırma, doküman incelemesi, yakınsayan paralel, kesitsel betimleme, tümleşik, tasarım temelli desenlerin yer aldığı görülmüştür. İncelenen çalışmalarda ağırlıklı olarak deneysel desen benimsenmiştir. 29 çalışma deneysel desen kullanılarak oluşturulmuştur. 21 çalışmada tarama deseni benimsenmiştir. Durum çalışma deseninin 13 çalışmada, betimsel desenin 11, ilişkisel tarama deseninin 10 çalışmada kullanıldığı, 9 çalışmada da fenomenolojik desen kullanıldığı görülmüştür. 4 çalışmada açıklayıcı tasarım deseni, 3 çalışmada da nedensel karşılaştırma deseni kullanılmıştır. Temel yorumlayıcı, yakınsayan paralel desenlerin diğer çalışma desenlerine göre daha az kullanıldığı 2'şer çalışmada benimsedikleri görülmüştür. 2 çalışma ölçek geliştirme çalışmasıdır. En az kullanılan çalışma desenlerinin ise 1'er çalışma ile doküman incelemesi, eylem araştırma, kesitsel betimleme, deneme, tümleşik, tasarım temelli desenler olduğu belirlenmiştir. 11 makale ise derleme makaledir.

Çalışmaların Örnekleme

Çalışmalarda örneklem grubu olarak anne, baba ve öğretmenlerle çalışıldığı görülmektedir. İncelenen çalışmaların 13'ünün örneklemini anne ve babalar, 9'unun örneklemini çocuklar, 17'sinin örneklemini öğretmenler, 11'inin örneklemini öğretmen adayları oluşturmaktadır. Anne, baba ve öğretmenlerin örneklem grubunu oluşturduğu 11 çalışma, çocuk, anne ve babaların oluşturduğu 13 çalışma görülmektedir.

Araştırmalarda çocuk, anne, baba ve öğretmenlerin 3'ünün de örneklem grubu olarak alındığı çalışmalar da bulunmaktadır. 5 çalışmada bu şekilde örneklem grubu alınmıştır. Ayrıca örneklem grubunu yalnızca babaların oluşturduğu 5 çalışma, yalnızca annelerin oluşturduğu 2 çalışma, anne ve çocukların oluşturduğu 7 çalışma, baba ve çocukların oluşturduğu 2 çalışma bulunmaktadır. Örneklem grubunu Öğretmen ve öğretmen adaylarının oluşturduğu 2 çalışma, ebeveyn ve öğretmenlerin oluşturduğu 4 çalışma bulunmaktadır. Örneklem grubunu öğretmen, yönetici ve ebeveynlerin oluşturduğu 2 çalışma bulunmaktadır.

Çalışmada çocuk, anne ve öğretmenlerin ve anne ve öğretmenlerin örneklemini oluşturduğu çalışmaların sayısının az olduğu görülmüştür. Ayrıca aile katılımı ile ilgili doküman incelemesine yönelik çok az sayıda çalışma olduğu görülmüştür.

Çalışmaların Veri Toplama Araçları

İncelenen çalışmalarda veri toplama aracı olarak genelde ölçek, form ve görüşme formunun kullanıldığı görülmüştür. Çalışmalarda çoğunlukla kullanılan veri toplama aracının ölçek, form olduğu görülmüştür. Çalışmaların 25'inde veri toplama aracı olarak ölçek ve form kullanılmıştır. Çalışmaların 24'ünde ise sadece görüşme formu kullanılmıştır. 17 çalışmanın veri toplama aracını ölçek oluştururken, 9 çalışmanın veri toplama aracını form oluşturmaktadır. Veriler 6 çalışmada ölçek ve gözlem, 3 çalışmada anket ve görüşme formu, 3 çalışmada görüşme formu, gözlem ve doküman, 2 çalışmada ölçek, form ve görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Ayrıca 2 çalışmada anket, 2 çalışmada test kullanılmıştır. Veri toplama aracı doküman olan 1 çalışma, kontrol listesi olan 1 çalışma, gözlem olan 1 çalışma, ölçek ve anket olan 1 çalışma, kontrol listesi ve görüşme formu olan 1 çalışma, kontrol listesi ve form olan 1 çalışma, kontrol listesi ve ölçek olan 1 çalışma, görüşme formu ve form olan bir çalışma, anket ve form olan 1 çalışma, gözlem ve form olan 1 çalışma, görüşme formu ve doküman olan 1 çalışma bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda ise 3 çeşit veri toplama aracı kullanılmıştır. Veri toplama aracı test, ölçek ve form olan 1 çalışma, ölçek, form ve görüşme formu olan 1 çalışma, ölçek, gözlem ve form olan 1 çalışma, anket, görüşme formu ve kontrol listesi olan 1 çalışma, anket, form ve test olan 1 çalışma bulunmaktadır. Veri toplama araçları ölçek, form, anket, test olan 1 çalışma, test, görüşme formu, doküman, gözlem ve kontrol listesi olan 1 çalışma bulunmaktadır.

Sonuç

Bu araştırma Türkiye’de okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılan araştırmaların incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada okul öncesinde aile katılımı ile ilgili makale, yüksek lisans ve doktora tezleri yayın yıllarına göre incelenmiştir. Çalışmaların 2016 yılı ve sonrasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Son yıllarda değişen toplum yapısı ile birlikte aileler çocuklarını yetiştirmek için, çocukların gelişimleri ve eğitimleri ile ilgili bilgilere, geri bildirimlere, sorularına cevap alabilmeleri için bir kaynağa ihtiyaç duymaktadırlar. Geleneksel aile yapısında bu bilgileri aileler genelde aile büyüklüğü gibi sosyal çevrelerinden almaktaydılar. Günümüzde ise gelişen sanayi, teknoloji ve kadının iş gücüne katılması ile birlikte ailelerin yapısında da farklılıklar olmuştur. Türkiye’de değişen aile yapısı ile ilgili olarak son 50 yılın verileri incelendiğinde, geniş aile ve ataerkil geniş aile yapısında azalma, çekirdek aile yapısında ise yoğunlaşma olduğu görülmektedir. Annelerin çalışma hayatına girmesiyle birlikte çocukların eğitimlerinde de okul öncesi eğitim kurumları daha çok ön plana çıkmış, okul ve ailenin iş birliği yapması önem kazanmıştır. 2006, 2011, ve 2016 yıllarında yapılan Türkiye Aile Yapısı Araştırması’nda 2016 yılı verilerine bakıldığında çalışan ebeveynlerin etkisiyle babaların da önceki dönemlere göre çocukların hayatında daha fazla yer aldıkları, onlarla daha çok ilgilendikleri görülmektedir. Günümüzün, geleneksellikten uzaklaşan ve değişen koşullarında çocukların eğitimine katılmak onları desteklemek oldukça önemlidir. Aileye verilecek desteğin ve ailenin iyileştirilmesinin toplumu da iyileştireceği belirtilmiştir. (Kentel, 2018; Koç, 2018). Ailelerin, çocuğun üstün yararını düşünerek okul ile işbirliği içerisinde olmaları, çocuğun eğitim hayatına katılmaları, ailenin, çocuğun ve toplumun gelişmesi için oldukça önemlidir (Koç ve ark., 2022; Şen Karadağ & Tuncay, 2022; Tezel Şahin & Özbey, 2007).

Ailenin çocuğun eğitimine katılımı sağlandığında çocuğun tüm gelişiminin desteklenmesi sağlanır. Yapılan çalışmalar da okul öncesi dönemde ailenin çocukların eğitimine aktif katılımının çocuğun çok yönlü gelişimini desteklediği, çocuğun akademik başarısını, dil ve okuryazarlık gelişimini, bilişsel gelişimini, sosyal duygusal gelişimini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Bağçeli Kahraman ve ark., 2017; Gülmez, 2014; Günay Bilaloğlu, 2014; Kınık ve ark., 2016; Tezel Şahin & Özyürek, 2016; Uğur Ulusoy, 2018; Yakıcı, 2018; Yücetaş Artan, 2019). Gözcü Binbir & Ertürk Kara (2020) yaptıkları çalışmada aile ve öğretmenin iletişim ve iş birliği içerisinde olmasının çocukların sosyal becerilerini desteklediği sonucuna ulaşmışlardır. Kiraz & Aytaç (2020) tarafından yapılan çalışmada ise deney grubuna aile katılımı ile fen etkinlikleri uygulanmış ve çalışma sonucunda öğrenci kazanımlarında olumlu değişiklikler, akademik başarılarında artış olduğu görülmüştür.

Bunlara bağlı olarak aile katılımının önemi ve çocuk gelişimine ve eğitimine yararlarıyla ilgili literatür bilgilerindeki artış ve ailenin çocuğun eğitiminin bir parçası olarak görülmeye başlanmasıyla, okul aile işbirliği ve aile katılımının önemi ve gerekliliği ile ilgili farkındalık arttığı söylenebilir. Bu farkındalık sonucu aile katılımı ile ilgili günümüze kadar yapılan çalışmalarda artış olduğu söylenebilir.

Ayrıca okul öncesi eğitim programında da aile eğitimi ve aile katılımı çalışmalarına daha detaylı yer verilerek, öğretmenlerin de bunları eğitime entegre etmelerinin son yıllarda aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların artmasında etkili olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili yapılmış çalışmaların pek çok amacı bulunmaktadır. İncelenen makale, yüksek lisans ve doktora tezlerinin amaçlarına bakıldığında genelde anne babaların aile katılımı, aile katılımının önemi, gerekliliği hakkındaki görüşleri incelenerek, aile katılımına yönelik algı, tutumlarının belirlenmeye çalışılmış ve aile katılım çalışmalarının çocuklar ve aileler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ailelerin aile katılımına yönelik görüş, algı ve tutumlarının alınmasının aile katılımına karşı bakış açısını ortaya koyması sebebiyle daha fazla tercih edildiği düşünülebilir. Aynı zamanda aile katılımının çocuklar ve aileler üzerindeki etkilerinin anlaşılacak kadar fazla olması, özellikle çocukların gelişimlerinde ve eğitimlerinde ortaya çıkardığı olumlu etkilerin görülmesinin bu konuda daha fazla araştırma yapılmasını sağladığı düşünülmektedir. Baba katılımı ile ilgili yapılan çalışmalara da rastlanmıştır. Günümüzde kadınların çalışma hayatına daha fazla katılması ile aile içindeki görev ve sorumluluklarda farklılıklar oluşmuştur. Geçmiş yıllarda babalarda genelde evin geçimini sağlama, annelerde ise ev işlerini yapma, çocuk bakımını sağlama gibi roller bulunmaktadır. Günümüzde annenin çalışma hayatına atılması, annenin rolü kadar babanın da çocuğun gelişimindeki rolünün öneminin anlaşılması baba katılımının artmasında etkili olmuştur. Babanın günümüzde değişen rolü ile birlikte, çocuğun hayatına daha fazla katılım gösterdiği görülmektedir (Karadeniz, 2022; Tezel Şahin & Özbey, 2009; Tümkeya & Türkmenoğlu, 2021).

Babaların, çocuğun yaşamında daha fazla yer almasının çocuğun gelişiminde olumlu etkileri bulunmaktadır. Tezel Şahin ve ark. (2017) tarafından yapılan bir çalışmada babaların çoğunluğunun çocuklarıyla günlük 1-2 saat arasında vakit geçirdikleri bulunmuştur. Babalar bu süreyi yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Baba katılımı çocukların yaşamında bu kadar önemli iken okul öncesi eğitimde baba katılımını amaçlayan çalışmaların sayıca yetersiz olduğu görülmüştür.

Okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılan 123 çalışma incelenmiştir. Çalışmaların yöntemlerine bakıldığında 61 çalışmanın nicel, 35 çalışmanın nitel, 17 çalışmanın ise karma yöntemle yapıldığı görülmektedir. 10 makale ise derleme makaledir. Çalışmalarda genel olarak nicel ve nitel yöntem benimsendiği görülmektedir. Nicel çalışmalarda sayısal veriler araştırmaya dahil edildiğinden elde edilen sonuçlar somut bir şekilde ortaya koyulabilir ve genelleme yapılabilir (Büyüköztürk ve ark., 2017). Bu nedenle araştırmacıların çoğunlukla nicel çalışmaları tercih ettikleri düşünülebilir. Aynı zamanda nitel çalışmalarda da olayların derinlemesine analiz edilme imkanı bulunmaktadır. Kişilerin durum veya olaylarla ilgili düşünce ve bakış açılarını ortaya çıkarır (Büyüköztürk ve ark., 2017). Aile katılımı, aile katılımının önemi, gerekliliği, aile katılımı ile ilgili görüş almaya yönelik çalışmaların derinlemesine inceleme fırsatı sunduğu ve geniş bir bakış açısı amaçlandığı için nitel yöntemle yapıldığı düşünülmektedir. Karma yöntemle yapılan araştırmaların daha az yapıldığı görülmüştür. Karma yöntem araştırması farklı araştırma desenlerinin kullanıldığı, nicel ve nitel verilerin toplanarak bunların bütünleştirilmesini kapsayan araştırma yöntemleridir (Creswell, 2017; 2021). Nicel ve nitel verilerin bir arada kullanılması ile verilerin toplanması ve analizi, nitel ve nicel çalışmalara göre daha fazla aşamada gerçekleşecektir. Bu sebeple karma yöntemin diğer yöntemlere göre daha az tercih edildiği düşünülebilir.

İncelenen makale, yüksek lisans ve doktora tezlerinin çalışma desenlerine bakıldığında genel olarak deneysel ve tarama deseninin benimsendiği görülmüştür. 29 çalışmada deneysel, 21 çalışmada tarama desen kullanılmıştır. Deneysel ve tarama desenlerinin çoğunlukla nicel yöntemle yapılan çalışmalarda kullanıldığı görülmektedir. Araştırmada incelenen çalışmaların çoğunun nicel olması bu sonucu desteklemektedir. Deneysel desenlerde değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkilerinin keşfedilmesi amaçlanır. Araştırmacının kontrolü altında gözlenmek istenen veriler üretilip karşılaştırılır (Büyüköztürk, 2016; Karasar, 2014). Aile katılımlı eğitim programları ile çocuklar ve aileler üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalar oldukça fazladır ve deneysel desenler aile katılımının araştırmacının kontrolü altında sonuçlarının gözlemlenmesini sağlar. Tarama desenleri ise daha büyük gruplar üzerinde yapılmaktadır. Tarama desenlerinde bir olay veya olguya dair görüş ve tutum belirlemeye çalışılır (Büyüköztürk, 2016). Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların çoğu anne, baba, öğretmen, öğretmen adaylarının aile katılımının önemi gerekliliği, aile katılımının etkileri hakkındaki görüş, algı ve tutumlarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Tüm bu çalışmalarda tarama deseni kullanılmıştır.

Yapılan çalışmalarda örneklem grubunu çoğunlukla öğretmenler ve anne babaların oluşturduğu görülmektedir. Okul öncesi eğitimde aile katılımı konusu anne, baba, çocuk ve öğretmenleri yakından ilgilendirmektedir. İncelenen çalışmalarda çoğunlukla anne baba ve öğretmenler yer alırken, okul öncesi eğitimde aile katılımıyla bir o kadar ilgili olan çocuklara çalışmalarda daha az yer verildiği görülmüştür. Aile katılımı ile ilgili çalışmalarda çocuklar daha küçük yaş grubu olduğu için çocukların görüşlerinin alınması, çocuklara ölçek uygulanması büyük yaş gruplarına göre daha zor olmaktadır. Bu nedenle aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmalarda çocuklar yerine anne, baba ve öğretmenlerle çalışmanın tercih edildiği düşünülmektedir. Aile katılımının çocuklardaki etkileri, çocuklar için önemi oldukça fazladır. Bu açıdan örneklemini çocukların oluşturduğu çalışmaların sayıca yetersiz olduğu düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalarda veri toplama aracı olarak çoğunlukla ölçek ve form kullanılmıştır. Ayrıca görüşme formu kullanılan çalışma sayısı da fazladır. Çalışmaların genelinde bir veya ikiden fazla veri toplama aracı kullanıldığı görülmüştür. Ölçek olarak aile katılım ölçeği ve tutum ölçeği daha fazla kullanılmıştır. Ölçek ve formun daha fazla tercih edilmesi, incelemede nicel çalışmaların fazla olması ile açıklanabilir.

Öneriler

Türkiye’de okul öncesinde aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların incelenmesi sonuçlarına ilişkin aşağıda önerilere yer verilmiştir.

- Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmaların son yıllarda arttığı görülmektedir. Ancak okul öncesinde aile katılımının önemi düşünüldüğünde bu konuda daha fazla çalışma yapılabilir.
- Aile katılımına yönelik deneysel ve karma yöntemlerle yapılan araştırmaların artırılması önerilebilir.
- İncelenen çalışmalarda genelde ebeveyn ve öğretmen ile çalışıldığı görülmüştür. Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili yapılan çalışmalarda çocuklar daha fazla yer alabilir.
- Özellikle babalara yönelik aile katılım çalışmalarının sayıca az olduğu görülmüştür. Bu nedenle daha fazla baba katılım çalışmaları yapılabilir.
- Aile katılımı ile ilgili çalışmalar özellikle alt sosyoekonomik düzeydeki örneklem gruplarıyla da yapılabilir.
- Aile katılımına yönelik farklı ölçekler geliştirilerek alana katkı sağlanabilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız .

Yazar Katkıları: Fikir – E.M.Ç., F.T.Ş.; Tasarım – E.M.Ç., F.T.Ş.; Denetleme – E.M.Ç., F.T.Ş.; Kaynaklar – E.M.Ç., F.T.Ş.; Malzemeler – E.M.Ç., F.T.Ş.; Veri Toplanması/veya İşlenmesi – E.M.Ç., F.T.Ş.; Analiz ve/veya Yorum – E.M.Ç., F.T.Ş.; Literatür Taraması – E.M.Ç., F.T.Ş.; Yazıyı Yazan – E.M.Ç., F.T.Ş.; Eleştirel İnceleme – E.M.Ç., F.T.Ş.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – E.M.Ç., F.T.Ş.; Design – E.M.Ç., F.T.Ş.; Supervision – E.M.Ç., F.T.Ş.; Funding – E.M.Ç., F.T.Ş.; Materials – E.M.Ç., F.T.Ş.; Data Collection and/or Processing – E.M.Ç., F.T.Ş.; Analysis and/or Interpretation – E.M.Ç., F.T.Ş.; Literature Review – E.M.Ç., F.T.Ş.; Writing – E.M.Ç., F.T.Ş.; Critical Review – E.M.Ç., F.T.Ş.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no conflict of interest.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Aydoğan, Y. (2021). Okul Öncesi Eğitim Programlarında Aile Katılımı. In T. G. Yıldız (Ed.), *Aile Eğitimi ve Katılımı* (Baskı. 5, ss. 103–135). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bağçeli Kahraman, P., Eren, S., & Şenol, S. (2017). Okul öncesi eğitimde ve ilkökulda aile katılım çalışmaları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(51), 611–624.
- Boyle, A. E., & Benner, A. D. (2020). Understanding parental educational involvement: The roles of parental general and child-specific school readiness beliefs. *Merrill-Palmer Quarterly*, 66(2), 199–222. [CrossRef]

- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Deneyisel Desenler: Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Desen ve Veri Analizi*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Baskı. 23). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çelebi, M., & Orman, F. (2021). Veri Toplama Teknikleri. In M. Çelebi (Ed.), *Nitel Araştırma Yöntemleri*, (Baskı. 1, ss. 142–163). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev., Baskı. 3). Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2021). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş* (M. Sözbilir, Çev., Baskı. 3). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Davies, D. (1997). Working with families, crossing boundaries: How to create successful partnership with families and communities. *Early Childhood Education Journal*, 25(1), 73–77. [CrossRef]
- Driessen, G., Smit, F., & Sleegers, P. (2005). Parental involvement and educational achievement. *British Educational Research Journal*, 31(4), 509–532. [CrossRef]
- Ekinci Vural, D., & Doğan Altun, Z. (2021). Parental involvement in early childhood classrooms: Turkish teachers' views and practices. *African Educational Research Journal*, 9(1), 60–68. [CrossRef]
- Ekinci Vural, D., & Gürşimşek, İ. (2009). Okul öncesi eğitimde aile katılımlı sosyal beceri eğitimi. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 4(3), 1110–1122.
- Epstein, J. L., Snaders, M. G., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R., & Van Voorhis, F. L. (2002). *School, family and community patternships: Your handbook for action*. Corwin Press, Inc. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/ERIC-ED467082/pdf/ERIC-ED467082.pdf>
- Gay, B., Sonnenschein, S., Sun, S., & Baker, L. (2021). Poverty, parent involvement, and children's reading skills: Testing the compensatory effect of the amount of classroom reading instruction. *Early Education and Development*, 32(7), 981–993. [CrossRef]
- Gözcü Binbir, S., & Ertürk Kara, H. G. (2020). Aile-öğretmen iletişimi ve iş birliği ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(21), 134–118.
- Gülmez, H. (2014). *Veli Eğitimiyle Desteklenmiş Maddenin Değişimi Ünitesi Öğretimi'nin Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi* [Yüksek Lisans Tezi]. Adıyaman Üniversitesi.
- Günay Bilaloğlu, R. (2014). *Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı Etkinliklerinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar ve Aile Katılımı Etkinliklerinin Dil-Matematik Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi* [Doktora Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Günay Bilaloğlu, R. & Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804–823. doi: [CrossRef]
- Hornby, G., & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review*, 63(1), 37–52. [CrossRef]
- İşmen, E. A., & Yıldız, S. A. (1996). Okul öncesi dönemde aile-okul işbirliği ve ebeveynin eğitime katılımı. *Yaşadıkça Eğitim*, 44, 30–32.
- Karadeniz, G. (2022). Genç yetişkin erkeklerin "baba" kavramını değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED*, 4(6), 119–144.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (26. Basım). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Keçeli Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69–83.
- Kelty, N. E., & Wakabayashi, T. (2020). Family engagement in schools: Parent, educator, and community perspectives. *SAGE Open*, 10(4), 1–13. [CrossRef]
- Kentel, U. (2018). Türkiye'de Aile Olmak İçerisi ve Dışarı Arasında Aile İçi İlişkiler. In Y. Esen & C. Nuhurat (Eds.), *Türkiye Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi* (ss. 237–265). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Kınık, B., Okyay, Ö., & Aydoğan, Y. (2016). 24–36 aylık çocuklarda aile katılımlı çevre eğitiminin dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2143–2156.
- Kiraz, A., & Aytaç, P. (2020). Practices supporting family involvement in preschool: Family education through science activities. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi/PAU Journal of Education*, 50, 226–246. [CrossRef]
- Koç, İ. (2018). Türkiye'de Aile Yapısının Değişimi Sürecinde Tek Ebeveynli Ailelerin Oluşumu, Belirleyicileri ve Refah Durumu (2006–2016). In Y. Esen & C. Nuhurat (Eds.), *Türkiye Aile Yapısı İleri İstatistik Analizi* (ss. 33–85). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Koç, M., Koçtürk, N., & Zencir, T. (2022). Anne-baba eğitimi: ebeveynlerin eğitim deneyimleri ve gereksinimleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 111–120.
- Öcal, S. H., & Akpınar, E. (2020). İlköğretim okullarında ev ziyaretlerinin öğrenci başarısına etkisi (öğretmen görüşleri). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 223–238.
- Ogg, J., Clark, K., Strissel, D., & Rogers, M. (2021). Parents' and teachers' ratings of family engagement: Congruence and prediction of outcomes. *School Psychology*, 36(3), 142–154. [CrossRef]
- Özdinç, T. (2014). *Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımında Sosyal Medya Kullanımı: Bir Durum Çalışması* [Yüksek Lisans Tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Özel, E., & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 36(36), 9–34. [CrossRef]
- Şen Karadağ, Ö., & Tuncay, T. (2022). Aile eğitim programı (AEP) ve ebeveynlik becerileri arasındaki ilişkilerin yararlanıcıların gözünden incelenmesi: kontrol gruplu bir çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(54), 11–42.
- Şimşek, H., & Tanaydın, D. (2001). İlköğretimde veli katılımı: öğretmen-veli- psikolojikdanışman üçgeni. *İlköğretim Online*, 1(1), 12–16.
- Temel, Z. F., Aksoy, A. B., & Kurtulmuş, Z. (2020). Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları. In Z. F. Temel (Ed.), *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları* (Baskı. 6, ss. 267–298). Anı Yayıncılık.
- Tezel Şahin, F., Akıncı Coşgun, A., & Aydın Kılıç, Z. N. (2017). Babaların çocuklarıyla vakit geçirme durumlarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 37(1), 319–343.
- Tezel Şahin, F., & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? aile eğitim programları neden önemlidir? *Aile ve Toplum*, 9(3), 7–12.
- Tezel Şahin, F., & Özbey, S. (2009). Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Aile ve Toplum*, 11(5), 30–39.
- Tezel Şahin, F., & Özyürek, A. (2016). *Anne Baba Eğitimi ve Aile Katılımı*. İstatistik Dünyası.
- Tezel Şahin, F., & Ünver, N. (2005). Okulöncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23–30.
- Toprakçı, E., & Arslan, F. (2022). Okul yöneticilerinin görüşlerine göre dezavantajlı bölgelerdeki okul-aile birliklerinin işlevselliğini etkileyen faktörler. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED)/International Journal of Leadership Training (IJOLT)*, 6(1), 1–17. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2358795>
- Tümkaya, S., & Türkmenoğlu, M. (2021). İlkokul dönemi çocukların babalarının aile katılımına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim*, 50(229), 269–294.
- Uğur Ulusoy, R. (2018). *Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Duygu Düzenleme Becerilerine Yönelik Hazırlanan Aile Katılımlı Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Karabük Üniversitesi.

- Wach, E., & Ward, R. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. Ids practice paper in BRIEF 13. Retrieved from <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4>
- Yakıcı, A. P. (2018). *Okulöncesi Velilerinin Aile Katılımını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Yazar, A., Çelik, M., & Kök, M. (2010). Aile katılımının okul öncesi eğitimde ve 2006 okul öncesi eğitim programındaki yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 233–243.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Baskı. 12). Seçkin Yayıncılık.
- Yücetaş Artan, G. (2019). *Eğitimde Veli Katılımı: Doküman İncelemesi* [Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Zembat, R., & Unutkan, Ö. P. (2001). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Yeri (Aile Katılım Programı Uygulama Örnekleriyle)*. Ya- Pa Yayıncılık.